

УДК 79.1

Щербатий З.Є., професор, декан біолого-технологічного факультету[©]
Слобода О.М., доцент, заступник декана БТФ, директор Народного музею історії ЛНУВМ та БТ ім.С.З.Гжицького, sloboda@misto.ridne.net
Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

РОЛЬ МУЗЕЮ УНІВЕРСИТЕТУ В СИСТЕМІ НАВЧАННЯ І ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

*Лиш храм збудуй,
а люди в нього прийдуть.*
Ліна Костенко

На сьогоднішній день в Україні функціонує понад чотири тисячі громадських музейних закладів.

Питання збереження і примноження національно-культурного надбання, вивчення історії рідного краю, праця над збиранням історичного матеріалу дають людині вищий ступінь духовності, виховують в ній моральні та естетичні ідеали, пошану до минулого, турботу за наше майбутнє.

Ключові слова: Музей, роль музею в системі навчання, патріотичне виховання молоді.

Знати свою історію – це знати легенди свого краю, мамину пісню, що сіяла в душу колисаної нею дитини зернятка, які, зійшовши, виростили в добро, любов і ласку людини, це знати батьківську хату, стежина від якої веде у великий шлях Батьківщини, це знати бабусину вишиванку, забуту і розтоптану жорстоким часом, це знати дідусеву казку про правду і кривду. Це знати звичаї і традиції свого народу, його споконвічні тотемні знаки, яким тисячі років і які прийшли із глибин Трипільської культури й донині існують в традиціях писанкарства. Це й феноменальні й унікальні написи Кам'яної Могили, яким більш як десять тисяч років. Все це наша родовідна пам'ять, наші символи, наша історія, можливо, деколи сумна, а в основі своїй велична, всестверджуюча. Не забути, не вивітрити з пам'яті ці символи, ці живі свідки народного буття, врятувати від забуття й байдужості, зробити набутком для наших дітей і нащадків – ось основна роль музеїв у навчанні та вихованні студентської молоді.

На сьогоднішній день в Україні функціонує понад чотири тисячі громадських музейних закладів, зокрема, на Львівщині працює понад вісімдесят державних і приватних музеїв, із них у Львові більше сорока [2].

Через пам'ятки історії та культури, які є в музеях ми маємо можливість пізнати історію та культуру своєї держави, рідного народу, визначити своє ставлення до історичних фактів, діячів, певних явищ і закономірностей минулого.

[©] Щербатий З.Є., Слобода О.М., 2011

В експозиція державних, приватних та громадських музеїв Львівщини красномовно відображаються багата історія і духовні традиції українського народу, нашого краю.

Поряд з освоєнням фахових знань, не менш важливим моментом навчання студентів є виховання їх в душі патріотизму та любові до обраної спеціальності. В цьому особлива роль відводиться музеям, які створені у навчальних закладах.

Навчальною програмою передбачено відвідування музеїв студентами всіх груп, де вони ознайомлюються з важливими віхами історії свого народу, здобутками спеціалістів-випускників і доробками колективу, в якому доведеться навчатися 5 років.

Питання збереження і примноження національно-культурного надбання, вивчення історії рідного краю, праця над збиранням історичного матеріалу дають людині вищий ступінь духовності, виховують в ній моральні та естетичні ідеали, пошану до минулого, турботу за наше майбутнє.

Значний вклад в музейну справу вносять також громадські музеї та музейні кімнати, яких на Львівщині є більше 120. В фондах цих музеїв зберігається більше як 300 тис. одиниць збереження. За минулий рік громадські музеї Львівщини відвідало понад 230 тис. осіб.

Із них сімнадцять удостоєні почесного звання «Народний музей», зокрема у м. Львові таких є вісім. [2]

Звання Народний удостоюють громадські музеї, які досягнули значних успіхів в формуванні, збереженні та популяризації пам'яток історії, культури, природи на основі збиральницької, науково-дослідної, краєзнавчої і туристичної діяльності; колекція музею облікована згідно з чинними інструкціями, експозиція і приміщення музею відповідають сучасним науковим і естетичним вимогам, гарантують охорону і збереження музейних експонатів.

Завідувачу музею, якому надано звання «Народний», встановлюється посадовий оклад на рівні мінімального окладу завідувача відділу музею, зарахованого до IV групи щодо оплати праці [3].

Щороку на Львівщині відкривається один-два музеї, які працюють на громадських засадах.

Громадські музеї Львівщини – це справжні осередки національного і патріотичного виховання молоді, хранителі народної спадщини, обереги рідної історії, мови, культури, традицій, легенд рідного краю.

Всі музейні експозиції оформлені із теплом і любов'ю. Людина, яка переступає поріг музею, опиняється в іншому часовому вимірі.

Не є винятком і наш навчальний заклад, в якому на сьогодні функціонує сім музеїв. Зокрема один із них носить звання «Народного». Це музей Історії університету, який був створений у 1967 році.

Музей розміщений у двох кімнатах на другому поверсі навчального корпусу по вул. Пекарській, 50. Загальна площа музею становить 90 квадратних метрів.

Основним завданням Народного музею історії університету є показ історії становлення нашого навчального закладу та розвитку його основних спеціальностей, зокрема ветеринарії і технології виробництва та переробки продукції тваринництва, а також національно-патріотичне виховання студентів на історії навчального закладу, житті та діяльності його видатних діячів науки, в тому числі на здобутках всесвітньо відомих вчених університету.

Першим і незмінним завідувачем Музею історії університету і постійним екскурсоводом від його заснування і до червня 2010 року працював академік АН ВШ України, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри годівлі тварин і технології кормів із 1976 по 2010 рік, нині почесний професор університету, Панас Зиновійович Столярчук. Його стараннями було зібрано і створено основну частину експонатів. За 43 роки музей відвідало понад 32 тис. осіб. У 1996 році Музеєві історії університету надано звання Народного.

В експонатах музею подано етапи розвитку ветеринарної освіти у Львові з 1457 р. (цех ковалів-коновалів і відповідна школа), 1784 р. (кафедра) та відкрита у 1881 році самостійна Ветеринарна школа із школою кування коней, а від 1897 року – Ветеринарна академія. Подано схему – генеалогічне дерево розвитку вищих навчальних закладів із викладання ветеринарії в Європі від француза Клода Буржеля, який заснував першу навчальну установу із цього фаху в 1761р. в м. Ліоні(Франція).

Останні дані свідчать, що цех львівських ковалів-коновалів ще у 1457 році відкрив школу коновальства і кування коней, яка давала профілактичні, хірургічні та терапевтичні знання. У цій фаховій школі навчання проводилось мовою науки – латинською мовою і тривало 6 років. На той час майбутні коновали у школі вивчали такі науки, як: анатомію коней, рани та їх загоювання, хвороби та їх лікування, догляд та годівлю коней і, звісно, ковальство.

У експонатах музею представлено матеріали прадавньої історії нашої землі із часів Трипілья та історія Кам'яної могили.

У першій залі музею знаходяться також старовинні меблі першого ректора академії професора Йосифа Шпільмана: його робочий стіл, шафа, крісло, ректорський жезл, а також підручники та посібники, котрими користувалися студенти академії, терези, мікроскоп, ветеринарний посуд та препарати, інструменти, прилади, печатка ветлікаря, набір підків, які виготовляли учні школи кування коней та студенти.

Окремо демонструються експонати-муляжі поширених у той час сільськогосподарських тварин: робочого коня-напівважковоза та довгорогої сірої степової породи великої рогатої худоби, виведеної у древні часи із дикою тура, який масово водився у степах України.

На стендах є портрети засновників ветеринарної школи: Петра Зейфмана, Антонія Баранського, Генриха Кадия та перших ректорів академії, демонструються також їхні книги та навчальні посібники, оригінальні дипломи, надруковані на пергаміні латинською мовою.

На окремому стенді подано суму плати за навчання в академії в австрійські часи і національний склад студентів. У роки польського панування (1919-1939) кількість студентів-українців не перевищувала 18 відсотків. Соціальні та національні обмеження, які застосовувалися владою щодо корінного населення, прискорили об'єднання студентів-українців ветеринарних лікарів у товариство „Ватра”. Стенди музею відтворюють діяльність „Ватри”, життя її керівників. Із активних діячів „Ватри” вийшли старшини УГА Микола Кос та Микола Дереш. Довголітнім куратором „Ватри” був відомий вчений-біохімік Вацлав Морачевський, член декількох європейських академій і товариств.

Дружба Вацлава Морачевського, його сина Юрія та дружини Софії Морачевської-Окуневської із сім'єю письменника Василя Стефаника засвідчена на кількох фотографіях. На інших світлинах зображено першу дипломовану жінку-лікаря в Галичині Софію Морачевську-Окуневську разом із письменницею Ольгою Кобилянською.

Поруч – грамота від Всеросійського імператорського товариства лікарів про обрання професора Вацлава Морачевського членом цього товариства, підписана лауреатом Нобелівської премії І.П.Павловим.

Відомими вченими Львівської академії ветеринарної медицини стали учні Вацлава Морачевського – біохімік Гжицький С.З. і фармаколог Сковронський В.А. У музеї представлені наукові школи цих та інших вчених, показано їх вклад у розвиток ветеринарної та зоотехнічної науки.

На стендах музею експонуються портрети директорів і ректорів академії. У повоєнний період директорами інституту працювали професори Чеботарьов Р.С., Сьомушкін М.Р., Морошкін Б.Ф., Калінін А.С.; ректорами академії – професори Василенко Д.Я., Стояновський С.В., Кравців Р.Й.

Нині університет очолює доктор ветеринарних наук, член-кор. НААНУ, професор Гунчак В.М.

У музеї зберігаються три книги машинописних текстів з історії академії Олександра Рузанова, рідкісні видання – „Альманах Об'єднання українських ветеринарних лікарів США і Канади” та „Історія лікування тварин у Польщі” Олександра Перенца, в яких багато сторінок присвячено історії та діяльності академії.

Стіни музею прикрашають портрети Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, митрополита Андрея Шептицького, Степана Гжицького, Вацлава Морачевського, Йосифа Шпільмана, інкрустовані вироби з дерева, картини – подарунки відвідувачів музею.

У музеї знаходиться дерев'яний хрест із терновим вінком, виготовлений до Вечора пам'яті, який був проведений у грудні 1989 року кафедрою іноземних мов (автори сценарію – професор Падура М.Ф., старший викладач Тимочко М.М.) і приурочений до річниці голодомору в Україні 1932-1933 років.

Стенди та експонати музею розповідають про розвиток Львівського ветеринарного інституту від жовтня 1939 року, першим радянським директором якого став Іван Микитович Чинченко, відомий вчений-ботанік. Професор Іван

Чинченко насамперед спрямував свою роботу на збільшення в інституті кількості українських студентів.

Однак період інтенсивного українського розвою виявився короткочасним. Вже в 1940 році розпочалися перші арешти викладачів-українців і студентів. Директор інституту І. Чинченко заступався і покривав студентів, проте сам зазнав переслідувань і був звільнений з роботи, переховувався від арешту, був заарештований і в час війни ледве не розстріляний німцями.

Під час німецької окупації інститут був понижений до фахових курсів, хоч директор Юрген Вітте намагався зберегти високий рівень навчального процесу. Частина цінного обладнання німці при відступі вивезли до м. Вроцлава.

На старовинних столах музею експонуються підручники, монографії та довідники, видані вченими університету за останні роки, фотографії відомих випускників, які працюють за межами України – в США, Канаді, Німеччині, Угорщині, Польщі, Австралії, Чехії, Франції, Англії, Росії і Білорусі.

Тут бачимо також прикраси, що виготовлені з продукції тваринництва – рогу, шкіри, кістки, пір'я, яєць, сиру.

У музеї знаходяться також живописні полотна відомих художників М. Пйонтровського, М. Водзіцької, С. Яновського.

В центрі залу – макет пам'ятника Іванові Франку, який стоїть навпроти Львівського університету. Фотографії на стендах показують спортивні досягнення інституту в післявоєнні роки, зокрема прославленої збірної з футболу – неодноразового чемпіона серед вищих навчальних закладів Львова, віце-чемпіона серед викладачів Міністерства сільського господарства, сучасних рекордсменів і чемпіонів світу та Європи.

Окремі стенди музею присвячені професору С.З.Гжицькому, ім'я якого носить наш університет. У фондах зберігаються його дипломи, посвідчення, урядові нагороди, фотографії та альбоми із часу навчання в гімназії та з різних періодів життя. Серед експонатів музею зберігаються альбоми всіх післявоєнних випусків студентів, фотографії випускників різних навчальних курсів, котрі діяли при університеті. Гордістю музею є оригінальний альбом випускників навчального закладу із 1881 по 1908 роки.

Щотижня протягом навчального року Музей гостинно відкриває свої двері для студентів перших курсів та гостей університету.

Недаремно в народі кажуть: "Хто не знає свого минулого, той не вартий майбутнього".

Література

1. *Копитько О.* Музейна стратегія//Український музей: Інформаційний бюлетень.-2005.-№3
2. *Вайдахер Ф.* Загальна музеологія.-Львів; Літопис.2005.-630с.
3. *Типове положення про музей, який працює на громадських засадах.* К.,1990.-С.-3

4.Кравців Р.Й., Падура М.Ф. Львівська академія ветеринарної медицини. ЛДАВМ, 2000.-901с.

Summary

Today in Ukraine there are more than four thousand museums, particularly more than eighty public and private museums in the Lviv region and in Lviv more than forty. In the expositions of private and public museums a rich history and spiritual traditions of the Ukrainian people are displayed. Every year one or two museums, which work on a voluntary basis are opened in Lviv. Lviv public museum is the real center of the national and patriotic upbringing of youth.